

This is the **published version** of the bachelor thesis:

De Arriba Manzano, Marina; Font Borrás, Nuria, dir. França i Alemanya davant la crisi d'Ucraïna : un lideratge diferenciat al cor d'Europa. 2025. (Grau en Ciència Política i Gestió Pública)

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/321271>

under the terms of the license

**Universitat Autònoma
de Barcelona**

Facultat de Ciències Polítiques i Sociologia

Treball Fi de Grau

**FRANÇA I ALEMANYA DAVANT LA CRISI D'UCRAÏNA: UN
LIDERATGE DIFERENCIAT AL COR D'EUROPA**

Autora: Marina de Arriba Manzano

Tutora: Nuria Font Borrás

Data: 26/05/2025

Grau en: Ciències Polítiques i Gestió Pública

Taula de continguts

1.	Introducció.....	3
2.	Dades i mètodes.....	5
3.	Contextualització.....	6
3.1.	Contextualització del conflicte dins de la Unió Europea	6
3.2.	Paper de França dins de la UE.....	9
3.3.	Paper d'Alemanya dins de la UE.....	11
4.	Marc teòric.....	13
4.1.	Definició de lideratge	13
5.	Anàlisi.....	16
5.1.	Política exterior francesa	16
5.2.	Política exterior alemanya	18
5.3.	Lideratge francès i alemany dins de la Unió Europea	21
6.	Discussió i Conclusions.....	24
7.	Bibliografia.....	27

1. Introducció

Quan Europa tot just començava a superar les conseqüències de la pandèmia de la COVID-19, es va produir la invasió russa d'Ucraïna (Börzel, 2023). L'atac, que va començar el 24 de febrer de 2022, va commocionar el continent (Sánchez i Bragués, 2023) i va transformar profundament tant l'estructura de seguretat com l'equilibri econòmic europeus. Aquesta acció militar no només ha vulnerat la sobirania d'Ucraïna i desencadenat una greu crisi humanitària, sinó que també ha fet reviure la guerra a territori europeu. Paral·lelament, el conflicte posa de manifest les divisions existents en l'ordre mundial actual i l'incompliment de les normes internacionals establertes per garantir la pau global (Morillas, 2022).

Des del seu inici, la Unió Europea (UE) i els seus membres s'han bolcat en solidaritat amb aquest país; de fet la mateixa presidenta de la Comissió de la UE, Ursula von der Leyen, va declarar que Ucraïna és “una de nosaltres” (Ghilès, 2022), per tant, se l'ha d'ajudar a través dels mitjans que siguin necessaris.

Tot i que el conflicte actual representa un desafiament de gran magnitud, no és la primera crisi a la qual s'enfronta la UE. En realitat, s'afegeix a una llarga llista que inclou crisis sanitàries, migratòries, econòmiques i de sobirania. Aquestes situacions, lluny de ser uns simples obstacles, sovint han actuat com a fonts de canvi. De fet, segons la teoria del lideratge en temps de crisi, aquest resulta essencial per superar-les, ja que aquestes situacions es caracteritzen per la urgència, la incertesa i la manca de mecanismes institucionals establerts (Schram i Krotz, 2024).

En aquest context, la nova crisi genera interrogants sobre la fortalesa del tàndem francoalemany: es mantindrà com a eix central de la UE? Reaccionaran França i Alemanya com ho van fer durant la crisi de 2014? Exerceixen algun tipus de lideratge, o bé sorgiran nous actors disposats a assumir aquest rol? En el cas que hagin exercit lideratge, de quin tipus?

Com a estats membres clau de la Unió, França i Alemanya, també donen el seu suport a Ucraïna contra la invasió a gran escala. Però és important assenyalar que les seves respostes han sigut diferents. Concretament, els líders d'Alemanya han reconegut obertament el fracàs de la seva política anterior sobre Rússia i reconeixen la necessitat de

pensar noves maneres sobre la posició de Rússia en un ordre de postguerra (Momtza i Gould-Davies, 2022).

En efecte, el canceller alemany Scholz ha afirmat que el món de després no serà el mateix que el d'abans que s'iniciés aquest conflicte (Sánchez i Bargués 2023). En canvi, la resposta de França ha sigut més ambigua i s'ha separat molt menys de les il·lusions i accions del passat (Momtza i Gould-Davies, 2022). De fet, Macron ja ha advertit que es faria el que sigui necessari perquè Rússia no pugui guanyar aquesta guerra, i també estableix que aquesta situació pot suposar un punt d'inflexió per a Europa (Burguete, 2024).

Ambdós països ja van jugar un paper important en el conflicte anterior al territori ucraïnès el 2014, van tenir un rol essencial durant les negociacions del Donbàs, a Ucraïna de l'est. Resumidament, en iniciar les negociacions, l'objectiu del tàndem francoalemany era calmar el conflicte i evitar el pitjor, i sembla que s'ha establert un consens entre els experts i els funcionaris governamentals, que aquest objectiu es va aconseguir. Ucraïna, per la seva banda, necessitava l'ajuda d'aquestes dues potències europees per a poder arribar a un acord amb Rússia. A més, tan França com Alemanya van donar legitimitat al procés de pau i als Acords de Minsk I i II que, finalment, Rússia i Ucraïna van signar (Batta, 2022).

Així, doncs, el principal objectiu d'aquesta anàlisi és comprendre de manera extensa el paper que juguen tant França com Alemanya dins de la UE en períodes de crisi analitzant el seu rol en el conflicte d'Ucraïna i Rússia. També volem identificar exactament quin tipus de lideratge han exercit o, si al contrari, no s'ha exercit cap mena de lideratge i hi ha hagut l'emergència de nous actors.

Escollim centrar-nos en el conegut tàndem francoalemany per l'important paper que juguen dins de la Unió Europea des de la seva creació i en les polítiques d'integració. A més, considerem que aquesta recerca és important per la contribució que pot fer en la base acadèmica i la literatura ja existent que tracten d'analitzar l'abast i l'acció del tàndem franco-alemany, com també la seva rellevància en el procés polític de la UE.

Aquesta anàlisi, per tant, s'estructura en tres grans apartats. En primer lloc, es presenta una breu contextualització del conflicte dins del marc de la Unió Europea, així com del paper que hi juguen França i Alemanya. En segon lloc, s'aprofundeix en la noció de lideratge i en la seva relació amb el present estudi. Finalment, en la tercera part, s'analitza

quin tipus de lideratge han exercit aquestes dues potències en la seva resposta a la invasió d'Ucraïna per part de Rússia, dins del context europeu.

2. Dades i mètodes

Aquest treball es basa en una metodologia qualitativa i interpretativa, amb un enfocament d'anàlisi comparativa de dos casos clau dins de la Unió Europea: França i Alemanya. L'objectiu principal és comprendre les seves respostes polítiques i diplomàtiques a la invasió russa d'Ucraïna, i identificar com aquestes respostes reflecteixen diferents formes de lideratge dins del marc europeu. Analitzarem la política exterior d'ambdós països desenvolupada des de l'inici de la invasió el 24 de febrer del 2022 fins a la celebració de les eleccions anticipades alemanyes el 23 de febrer del 2025, per tal d'analitzar només la política exterior del govern de Macron i del govern de Scholz.

Per tant, els principals objectius d'aquesta anàlisi es basen a poder identificar si tant França com Alemanya han pogut desenvolupar algun tipus de lideratge dins del context de la Unió Europea davant d'aquesta nova crisi, és a dir, si han seguit el paper tradicional que és característic dels països fundadors, quin tipus de lideratge és el que han desenvolupat o si, al contrari, hi ha hagut un canvi en el paradigma i no han exercit cap tipus de lideratge i, per tant, hi ha hagut l'aparició d'altres actors que han volgut ocupar el buit que han deixat aquests dos països.

El propòsit principal, en efecte, és poder contribuir a la literatura ja existent sobre lideratge polític i el funcionament de la Unió Europea a través d'una anàlisi qualitatiu de la política exterior d'ambdós països.

Hem desenvolupat, doncs, una anàlisi documental, basada en l'ús, sobretot, de fonts secundàries i documentals per examinar els discursos polítics d'ambdós països, les accions institucionals i el posicionament internacional tant de França com d'Alemanya. A més, hem aplicat un enfocament conceptual basat en la literatura sobre lideratge europeu i lideratge polític, distingint-ne diverses formes, com el lideratge ideacional, l'estructural, l'instrumental, el transformacional o el transaccional, tal com es desenvolupa en el marc teòric.

Les principals fonts acadèmiques, oficials i periodístiques es poden agrupar en dos grans blocs. Per una banda, les fonts institucionals oficials, on hem fet ús de documents i

discursos del Ministeri per Europa i d'Afers Exteriors francès i de l'alemany, com també declaracions públiques i compareixences de figures clau com Emmanuel Macron i Olaf Scholz. Per altra banda, la literatura acadèmica i anàlisi especialitzades, on hem utilitzat articles científics, informes de *think tanks* com *European Council on Foreign Relations* o *Chatam House*, i textos de revistes com *Journal of Common Market Studies* o *Journal of European Integration*, entre moltes altres. Com també, publicacions d'autors especialitzats en la matèria, com Blumenau (2022), Weber (2024), Raine et al. (2022) o Paterson (2008, 2011).

En efecte, s'ha fet una anàlisi qualitativa de contingut a partir de textos polítics, declaracions públiques i informes per identificar el tipus de lideratge exercit per cada estat. L'anàlisi ha tingut en compte tant les accions concretes – ajuda militar, sancions, diplomàcia – com les narratives polítiques – valors europeus, autonomia estratègica, cooperació multilateral –.

3. Contextualització

3.1. Contextualització del conflicte dins de la Unió Europea

La Unió Europea torna a enfrontar-se a una crisi de proporcions desconegudes fins ara. La guerra de Putin d'agressió contra Ucraïna viola tots els principis de l'ordre de seguretat europeu que va sorgir amb el final de la Guerra Freda. També impugna el model liberal sobre el qual s'han organitzat les societats que han construït la UE (Börzel, 2023). Aquesta invasió ha suposat una important redefinició dels interessos de seguretat dels estats membres de la UE, particularment aquells que tenien una dependència energètica o relacions estretes amb el Kremlin. Viktor Orbán, primer minstre d'Hongria, n'és un exemple clar: tot i les crítiques, ha acabat acceptant les decisions col·lectives (Bosse, 2024; Börzel, 2023).

De fet, la nova estratègia de seguretat i defensa de la UE, que va ser publicada el març del 2022, emfatitza que “l'agressiu i revisionista acció de la qual el govern rus és totalment responsable, amenaça directament l'ordre de seguretat europeu i la seguretat dels ciutadans europeus” (Bosse, 2024: 1224).

En efecte, la guerra ha tornat a posar la seguretat i la defensa al centre de l'agenda política (Morillas, 2022). Tanmateix, la invasió russa ha desplaçat el centre de gravetat en

seguretat cap a l'est d'Europa donada l'amenaça directa de Rússia. No obstant això, el sud d'Europa reclama un enfocament més ampli, que inclogui aspectes econòmics, socials i energètics, no només militars (Sánchez i Bargués, 2023).

Les diferents crisis recents —com el deute sobirà, els fluxos migratoris intensos, el deteriorament de l'estat de dret o la pandèmia de la Covid-19— han posat en evidència les limitacions de la UE com a actor regulador davant de crisis transnacionals de caràcter no militar. En aquest context, les amenaces relacionades amb la seguretat militar podrien tenir un efecte que les crisis anteriors no van assolir: forçar els estats membres a reforçar tant la capacitat fiscal com el poder coercitiu de la UE. Tot i que les institucions intergovernamentals continuen tenint un pes important en l'àmbit de la política exterior i de seguretat, els membres de la Unió han demostrat una cohesió notable en el seu suport a Ucraïna arran de la guerra d'agressió iniciada per Rússia (Börzel, 2023).

La UE ha demostrat una sorprenent capacitat d'actuar contra les massives violacions del dret internacional comeses per la Rússia de Putin. Els estats membres de la UE han acordat, fins ara, de manera unànime, un conjunt d'onze paquets de sancions – entre les quals s'inclou llistes negres personals (Putin i Lavrov) i bloqueig financer i comercial – el subministrament d'equipament militar i formació a les forces armades ucraïneses i la provisió de gairebé 75.000 milions d'euros en suport financer, humanitari, d'emergència, pressupostari i militar. Els estats membres també han acollit al voltant de sis milions de refugiats i han donat protecció temporal a més de quatre milions (Börzel, 2023; Colomina, 2022).

Finalment, els caps d'estat i de govern de la UE van prometre "contribuir, juntament amb els socis, a futurs compromisos de seguretat amb Ucraïna, que ajudaran Ucraïna a defensar-se a llarg termini, a dissuadir actes d'agressió i a resistir els esforços de desestabilització" (Börzel 2023: 18). Tot i això, per sostenir el suport, queda evidenciat que es necessiten noves fórmules de finançament, com aportacions bilaterals o coalicions específiques (Burguete, 2024).

Altrament, el conflicte ha retornat damunt la taula el tema de l'ampliació de la UE a l'est (Claudín, 2024). Una nova ampliació que serà molt diferent de les anteriors, ja que és molt més complexa i segurament més costosa (Soler, 2024). En efecte, Ucraïna fa anys que es prepara i vol entrar per mèrits propis, compartint valors i aspirant a un nivell de vida europeu, malgrat això alguns sectors dubten de la seva admissió per corrupció o

herència autoritària. També s'ha de tenir en compte, per una banda, la necessitat subjacent d'una reforma interna abans de poder ampliar i, per altra banda, la gran despesa que es requerirà per reconstruir el país així com la falta de recursos per a poder fer front a les necessitats d'un país que té una renda tan baixa en comparació amb la mitjana comunitària (Soler, 2024; Claudín, 2024).

Malgrat tot, la resposta de la Unió Europea davant la invasió d'Ucraïna ha generat valoracions diverses. Algunes veus, com Bosse (2024), l'han interpretada com una reacció sense precedents, especialment pel pes que han tingut les consideracions de seguretat. Tanmateix, aquestes preocupacions no van ser determinants en la resposta inicial de la UE durant els primers quatre mesos posteriors a l'atac. De fet, els estats membres amb més capacitat d'influència, com Alemanya i França —considerats actors clau per a l'acció conjunta segons la perspectiva realista—, no van percebre en un primer moment la invasió com una amenaça directa a la seva seguretat nacional. Això va provocar que triguessin a implicar-se activament en el debat europeu i es concentrassin inicialment en redefinir les seves pròpies polítiques exteriors. En conseqüència, es va evidenciar una certa dificultat per a exercir un lideratge francoalemany clar durant les primeres fases de la crisi.

També trobem que la guerra a Ucraïna envia senyals contradictories sobre la capacitat de la UE per ser un actor rellevant. Tot i els passos endavant en matèria de defensa, l'autonomia estratègica s'ha vist com un “somni impossible” que ha ensopegat amb una “revisió de la realitat”. Els estats membres clau es troben en una situació similar. Tot i els discursos sobre un *Zeitenwende*, Alemanya ha estat considerada un “gegant reticent”. França hauria vist validat el discurs sobre la sobirania europea, però al mateix temps ha aconseguit alienar alguns països de la UE (Costa i Barbé 2023).

En efecte, la Unió Europea ha demostrat un enfocament altament pragmàtic, mostrant una voluntat clara d'invertir recursos com mai i d'integrar aspectes de seguretat de manera significativa dins les seves polítiques, ja que Ucraïna es troba en una posició on no pot resistir sola i necessita suport militar continuat (Claudín, 2024). En aquest sentit, alguns autors, com Härtel (2023), sostenen que la UE està avançant cap a la construcció d'un vincle estructurat entre la promoció de l'estabilitat estatal i la seguretat. Això seria especialment evident en el seu suport actiu als processos de construcció institucional i reforç de l'Estat ucraïnès, dins del marc de la Política Europea de Veïnatge (PEV).

3.2. Paper de França dins de la UE

França és considerada com un dels grans poders dins de la Unió Europea i un dels impulsors i més fidels defensors del procés d'integració europea. Des de l'inici, amb la creació de la Comunitat Econòmica del Carbó i de l'Acer (CECA) ha exercit un paper essencial en la creació de polítiques i en la construcció de la Unió com la coneixem ara. Tot i això, trobem que no tots els presidents del país han tingut els mateixos objectius respecte a la UE, ni tampoc una mateixa relació amb un dels grans aliats, com és Alemanya. De fet, es pot afirmar que la relació entre la UE i França mai ha sigut simple, i sempre ha estat associada amb el seu paper dins del conegut tàndem francoalemany (Drake, 2005; Paterson, 2008).

Les relacions de França amb la Unió Europea (UE) a principis del segle XXI semblaven certament problemàtiques i imprevisibles. Durant almenys una dècada, França havia estat de manera esporàdica en desacord amb almenys algunes de les institucions, regles, polítiques o altres estats membres de la Unió Europea (Drake, 2005).

Tot i això, els presidents francesos sota la Cinquena República han tractat sovint el procés d'integració europea com un "multiplicador de poder" per preservar la posició de França en les relacions internacionals. Es poden identificar molts elements de continuïtat entre el discurs contemporani sobre la "sobirania europea" i idees més antigues de "grandeur (grandesa) a través d'Europa" (Bora i Lequesne, 2023).

No obstant això, l'exercici compartit de sobirania és una contradicció per a la pràctica gaullista de la política internacional. De Gaulle (1958–1969) va afirmar que "qualsevol sistema que consistís a cedir (la sobirania) a institucions internacionals seria incompatible amb els drets i deures de la República Francesa, i un sistema així seria certament incapaç de liderar i dirigir el poble" (Bora i Lequesne, 2023).

Tot i que alguns successors de De Gaulle van mostrar reserves a l'hora de cedir sobirania a les institucions europees, la seva visió sobre la sobirania nacional era contundent. Durant la "Crisi de la Cadira Buida" de 1965, De Gaulle va defensar el dret de vet al Consell de Ministres de les Comunitats Europees, argumentant que qualsevol transferència de sobirania vulnerava la Constitució francesa (Ribeiro et al., 2024). Va rebutjar el sistema de Votació per Majoria Qualificada (VMQ), qualificant-lo de "subordinació" tant indesitjable com inconstitucional: "la sobirania francesa pertany al

poble francès, que l'exerceix a través dels seus representants i mitjançant referèndums sense cap mena d'excepció" (De Gaulle, 1965). Aquesta postura va ser compartida per Georges Pompidou, qui tampoc contemplava la possibilitat de delegar la sobirania nacional a la UE (Bora i Lequesne, 2023).

El primer president a reconèixer la possibilitat de transferir sobirania a la CEE va ser Valéry Giscard d'Estaing (1974–1981). Però no en va parlar com una realitat imminent, sinó com una possibilitat distant (Bora i Lequesne, 2023).

A pesar que França ha sigut un dels grans impulsors de la integració europea, també hi ha hagut moment de la història en què més que un impulsor ha resultat ser un fre per aquest procés. Com és el cas després de la derrota de la Comunitat Europea de Defensa (CED), quan la discussió es va centrar en la liberalització del comerç i els Països Baixos van prendre el lideratge (Paterson, 2008; Treacher, 2002).

En efecte, la política europea francesa es caracteritza pel concepte de sobirania europea. De fet, des del discurs del president francès Macron el setembre de 2017 a la Sorbona, el concepte de sobirania europea es va convertir en la política francesa de la UE. En els anys següents, el terme ha guanyat cada cop més difusió als mitjans de comunicació i entre els professionals de la política de la UE fins i tot trobant-se a les conclusions del Consell Europeu (Bora i Lequesne, 2023). Tanmateix, aquest concepte es troba lluny de ser una invenció de l'actual president Macron, ja que tal terme de sobirania europea es troba en discursos de presidents francesos des dels anys de Mitterrand (Bora i Lequesne, 2023).

Finalment, França és un dels exemples més clars de la voluntat de separació amb la gran potència americana, com bé queda plasmat en la seva agenda d'Autonomia Estratègica (Sánchez i Bargués, 2023). Consegüentment, el president Macron somia en una defensa europea "autònoma"; en aquesta línia, en una entrevista a *The Economist* el 21 d'octubre del 2019, on va afirmar que "el que estem vivint actualment és la mort cerebral de l'OTAN" i va argumentar que Europa necessitava plantejar-se a si mateixa com una potència geopolítica. Per aquesta raó, França, avui dia, es pot sentir més marginada a causa de la seva major hostilitat al poder nord-americà (Ghilès, 2023), tot i que la guerra li pot donar la raó.

3.3. Paper d'Alemanya dins de la UE

Alemanya ha estat caracteritzada de diverses maneres en el context europeu, des d'un "hegemò consensuat" fins a una "potència conservadora de l'statu quo". Prèviament, se l'havia descrit com la "potència central d'Europa" o *Zentralmacht*. En els darrers anys, les crítiques a la manca d'una política de poder més decidida davant les múltiples crisis que ha afrontat la Unió Europea (UE) han augmentat. Unes crítiques que han subratllat la necessitat d'un lideratge més ferm, davant la percepció que l'actuació alemanya ha estat marcada per una actitud pacifista i un compromís insuficient.

En resposta a aquestes acusacions, els líders alemanys han reiterat la seva voluntat de demostrar una responsabilitat més gran en l'àmbit europeu; per exemple, reflexionant sobre el concepte de canvi d'època (*Epochenbruch*), el president federal alemany Frank-Walter Steinmeier (2017 – actualitat) va declarar que "s'espera lideratge de nosaltres, lideratge en interès d'Europa" (Bartenstein i Wessels, 2024).

De fet, entre els grans estats membres de la UE, la República Federal d'Alemanya ha estat distintiva pel seu compromís amb la integració i l'ampliació, i sempre ha jugat un paper clau en la integració europea, ja que l'interès europeu es veia com l'interès nacional (Paterson 2011).

L'ordre europeu sorgit arran de la fi de la Guerra Freda i la reunificació alemanya el 1989-1990 ha estat àmpliament acceptat pels estats membres de la Unió Europea (UE) fins a l'actualitat: per primera vegada en la seva història, Alemanya es troba envoltada exclusivament d'aliats i socis. De fet, va jugar un paper fonamental en el desenvolupament del procés d'integració europea, tant en la seva profundització com en la seva ampliació. Aquesta orientació política evidencia la seva satisfacció amb l'ordre existent dins de la UE, així com un interès ferm en la seva continuïtat. En aquest sentit, la integració europea ha estat i continua sent una "pedra angular del seu sistema econòmic i polític" (Becker, 2023). Alemanya ha aconseguit consolidar una UE que s'alinea amb els seus interessos i preferències, fet que explica la seva inclinació cap al manteniment de l'statu quo o, com a màxim, cap a un canvi moderat dins del procés d'integració europea (Becker, 2023).

L'expansió de la influència internacional alemanya ha generat reaccions diverses. Des dels inicis del procés d'integració europea, i especialment després de la reunificació alemanya i en el marc de diverses crisis, la República Federal d'Alemanya ha exercit un paper internacional que ha resultat controvertit (Bartenstein i Wessels, 2024). En aquest sentit, la seva condició de potència conservadora de l'statu quo (SQP) dins la UE es tradueix en la seva voluntat de preservar les estructures i normes establertes, acceptant només transformacions significatives quan l'statu quo o fins i tot la supervivència de la Unió semblen amenaçats (Becker, 2023).

Altrament, Alemanya, arran de la seva capacitat econòmica, ha tingut un paper clau en les negociacions pressupostàries de la UE marcat per la seva condició de contribuent net i per la consistència de les seves prioritats. Aquesta actitud es va mantenir durant les converses sobre el Marc Financer Pluriennal (MFF) 2021-2027. Tanmateix, la pandèmia de la Covid-19 va alterar profundament aquestes dinàmiques, obligant Alemanya a acceptar canvis de gran envergadura. Amb la creació dels fons Next Generation EU (NGEU), per primer cop el país va donar suport a l'emissió de deute comú a escala europea, un fet inèdit dins la Unió. Aquesta decisió es va justificar per la voluntat de mostrar solidaritat, reforçar la capacitat de resposta davant la crisi sanitària i preservar la cohesió del mercat interior. Així i tot, Alemanya va intentar mantenir-se fidel als instruments econòmics ja existents, preferint ampliar-los de manera substancial en lloc de transformar-los completament (Bulmer, 2018).

Després del Brexit, va sorgir la qüestió sobre la possible evolució d'Alemanya cap a una posició d'hegemonia dins de la UE (Bulmer, 2018). Aquest debat ha donat lloc a dos escenaris principals: d'una banda, la revitalització de la relació francoalemanya, consolidant Berlín com a principal aliat de l'agenda europeista del president francès Emmanuel Macron; de l'altra, l'emergència d'una forma d'hegemonia alemanya que, sense la presència del Regne Unit a la UE, consolidaria el seu lideratge dins del bloc europeu.

En efecte, durant la dècada de 2010, sovint anomenada els "anys de crisi" de la UE, Alemanya va manifestar trets propis d'una potència dominant dins del bloc europeu, fonamentalment gràcies a la seva preeminència econòmica. Tot i això, els governs alemanys han tendit històricament a evitar exercir un lideratge unipersonal dins de la UE, privilegiant un model de co-governança amb França. Aquest patró de conducta planteja

interrogants sobre la direcció futura del lideratge alemany en el marc europeu (Bulmer, 2018).

En aquest context, la visió del canceller Olaf Scholz sobre el paper d'Alemanya i les seves ambicions dins la UE adquireix una importància particular. S'observa una transició significativa d'una narrativa de caràcter normatiu i federalista cap a una perspectiva més geopolítica i orientada a la seguretat, que abasta un ampli ventall de polítiques. Aquest canvi contrasta amb l'estratègia d'Angela Merkel, qui tradicionalment havia evitat proclamar obertament el seu lideratge. Però, les expectatives sobre el paper d'Alemanya en el si de la UE han augmentat en la darrera dècada, fet atribuïble a diferents factors: la seva solidesa econòmica, el seu rol en la gestió de crisis dins el Consell Europeu, on Merkel va exercir un lideratge clau, i el manteniment, malgrat les dificultats, del "motor" francoalemany (Beichelt i Bulmer, 2020, p. 106). Malgrat aquestes demandes creixents, Alemanya ha estat definida en el passat com un "hegemo reticent" (Bartenstein i Wessels 2024).

Partint d'aquestes consideracions, es pot afirmar que el poder alemany encara serà un factor decisiu en l'evolució de la UE. Finalment, trobem que les múltiples crisis que han afectat la Unió han posat de manifest diverses expressions del poder alemany, reforçant el seu rol com a actor central en la configuració de l'ordre europeu contemporani (Bulmer, 2018).

4. Marc teòric

4.1. Definició de lideratge

En el camp de les Relacions Internacionals (RI), el lideratge ha estat àmpliament integrat en conceptualitzacions més generals de poder i hegemonia. Tot i que l'Anàlisi de la Política Exterior (Foreign Policy Analysis, FPA) ha desenvolupat un enfocament dinàmic sobre el lideratge, aquest s'ha centrat principalment en el paper dels líders individuals. En aquest cas es defensa que el lideratge és un procés en el qual un actor busca influir i guiar activitats en un grup a través de donar solucions a problemes comuns o oferir idees sobre com aconseguir propòsits col·lectius, i mobilitzar els recursos d'altres per poder seguir dites accions. Per tant, el lideratge des d'aquest punt de vista és millor entès com un rol social (Aggestam i Hyde-Price, 2020).

Aquesta aproximació argumenta que el lideratge es basa en la interacció entre líders i seguidors, més que en un atribut inherent d'un actor amb poder i estatus (Schild, 2020). És a dir, aquest lideratge només es pot exercir si els seguidors reconeixen el paper del líder. Per tant, una posició formal no garanteix el lideratge per si mateixa, sinó que aquest depèn que s'estableixi un cert grau de legitimitat i expectatives (Aggestam i Johansson, 2017). Es considera que la qualitat del lideratge i la imatge projectada internacionalment són elements fonamentals del poder d'un Estat. Així, el poder polític és relacional i depèn de la percepció i la legitimitat del lideratge tant a nivell intern com extern (Aggestam i Hyde-Price, 2020).

En la literatura sobre lideratge dins la Unió Europea, s'han identificat diverses tipologies que responen a diferents formes d'exercici del poder i de la influència. Young (1991), així com Aggestam i Hyde-Price (2020), en distingeixen quatre modalitats principals. En primer lloc, el lideratge estructural es caracteritza per un enfocament coercitiu, basat en l'ús del poder material i la capacitat d'un actor per imposar la seva voluntat a través de recursos econòmics, institucionals o polítics. En segon lloc, el lideratge instrumental es manifesta en la mediació d'acords entre actors, buscant resultats que siguin mútuament beneficiosos. Aquest tipus de lideratge es basa en un enfocament pragmàtic i en la maximització de la utilitat conjunta en la presa de decisions, i es vincula sovint amb posicions formals dins de les institucions de la UE (Müller i Van Esch, 2020).

D'altra banda, el lideratge basat en idees, també conegut com a *ideacional*, se centra en la influència intel·lectual i en la capacitat d'un actor per modificar les preferències dels seus seguidors a través de la creació i difusió de coneixement. En aquest cas, el líder no actua necessàriament com a mediador d'acords, sinó com a generador de discursos i narratives que transformen la manera com es perceben els problemes i les solucions dins de la UE. Finalment, el lideratge direccional es distingeix pel seu caràcter no interactiu, ja que no es basa en una participació activa en la negociació, sinó en la projecció d'un model de referència que serveixi d'exemple per a altres actors (Bartenstein i Wessels, 2024; Tömmel i Verdun, 2017). És important destacar també que poques vegades l'exercici d'un sol tipus de lideratge és efectiu, sinó que és necessari la combinació d'almenys dues formes de lideratges (Young, 1991).

En el context fragmentat i multinivell de la UE, el lideratge no es pot entendre només com una expressió unidireccional de poder, sinó com una interacció col·lectiva i recíproca entre líders i seguidors (Müller, Esch i J, 2020). Això implica que l'èxit d'un lideratge no

només depèn de la capacitat de l'actor per definir objectius estratègics i mobilitzar recursos, sinó també de la percepció i resposta dels seguidors, així com del marc institucional i polític en què es desenvolupa (Ribeiro et al., 2022).

Un segon enfocament en l'estudi del lideratge dins la Unió Europea se centra en la relació entre lideratge i impacte. L'èxit d'un líder no només es mesura en funció de la seva iniciativa, sinó també de la seva capacitat per obtenir resultats concrets i efectius en les polítiques. Cap actor pot exercir lideratge sense fer ús d'algun tipus d'estratègia (Schoeller, 2020). En aquest sentit, el lideratge no opera en el buit, sinó que està condicionat per múltiples factors, incloent-hi elements institucionals, situacionals i personals, els quals poden influir en la seva eficàcia (Scholler, 2020).

Dins d'aquest marc, es poden identificar dues formes principals d'exercici del lideratge. D'una banda, el lideratge transformacional es caracteritza per la seva voluntat d'introduir canvis fonamentals en la direcció política, amb l'objectiu d'alterar significativament l'ordre existent (Ribeiro et al., 2022). Aquest tipus de lideratge no es limita a la gestió de l'estat de les coses, sinó que pretén redissenar les estructures polítiques i institucionals d'una manera profunda i estructural (Wurzel i Connelly, 2011). D'altra banda, el lideratge transaccional adopta un enfocament més gradual i pragmàtic, basant-se en negociacions i ajustaments per introduir reformes de manera progressiva. En aquest cas, l'objectiu no és transformar radicalment l'ordre establert, sinó adaptar-lo i modificar-lo a través d'acords i compromisos que assegurin la seva viabilitat a llarg termini (Ribeiro et al., 2022).

En el debat sobre el lideratge dins de la UE, és clau destacar la capacitat d'influir sense recórrer a la força ni als recursos materials, sinó mitjançant el *soft purpose* (lideratge orientat al bé comú), el *soft resources* (ús d'idees, valors, carisma o autoritat moral) i el *soft process* (basat en la persuasió i la inspiració). Aquest enfocament és especialment rellevant en un context com el de la UE, on el lideratge no pot ser imposat materialment i sovint es fonamenta en la col·laboració, com demostra l'eix històric francoalemany (Ribeiro et al., 2022; Müller, Esch i J, 2020).

Per tant, tenint en compte la literatura que s'ha desenvolupat sobre el lideratge polític — en concret dins de la UE — i el paper i l'actuació d'ambdós països dins de la unió, hem elaborat la hipòtesi següent: el tàndem francoalemany ha exercit un lideratge diferenciat en la crisi d'Ucraïna, amb França adoptant un enfocament ideacional i direccional —és a

dir, més discursiu i simbòlic—, mentre que Alemanya ha desenvolupat un lideratge molt més estructural i instrumental —és a dir, més pragmàtic i de gestió.

5. Anàlisi

5.1. Política exterior francesa

Com ha fet des de l'últim atac rus a Ucraïna, França s'ha posicionat al costat d'Ucraïna i ha assumit les seves responsabilitats a l'Assemblea General de Nacions Unides, com també dins de la UE. França dona suport a una pau que respecti la Carta de les Nacions Unides i el dret internacional. Conjuntament amb els seus socis, entre els quals s'inclou als membres de la UE i al Regne Unit, el país treballa per aconseguir aquest objectiu a través dels esforços realitzats pel ministeri per Europa i d'Afers Exteriors i tota la seva xarxa diplomàtica (Ministeri per Europa i Afers Exteriors, 2025). Tot i això, argumenta que la pau no ha de ser imposada, sinó que s'ha d'establir quan la població ucraïnesa estigui preparada (Raine et al., 2022).

França ha sigut molt crítica amb totes les accions que ha realitzat Rússia des del 24 de febrer. Va condemnar amb força els atacs contra posicions energètiques estratègiques, els atacs massius amb míssils, aquells atacs amb objectius civils, com també els dirigits a ciutats clau com són Chernihiv, Odessa o Kramatorsk (Ministeri per Europa i Afers Exteriors, 2025).

El país ha donat i continua donant suport a Ucraïna en diversos sectors, com són el militar, humanitari, en reconstrucció o amb la lluita contra la impunitat. Tot i que en el cas de l'ajuda militar ha sigut limitada en comparació amb la donada per part dels Estats Units o fins i tot la de Gran Bretanya. Així i tot, els seus esforços han demostrat ser especialment útils al camp de batalla, per exemple els canons obusos autopropulsats *Caesar* de fabricació francesa utilitzats al Donbass (Zerka, 2022).

Fins a l'1 de setembre de 2024 s'havien dedicat més de 434 milions d'euros a l'ajuda humanitària. Pel que fa a l'ajuda per la reconstrucció del país a nivell local, europeu i internacional, entre els projectes més importants hi ha un fons d'ajuda civil de 200 milions d'euros destinats a projectes de suport d'infraestructures crítiques. França també treballa al costat dels seus socis europeus i dins d'organitzacions internacionals. De fet, la UE ha

adoptat diversos paquets de sancions contra Rússia i Bielorússia (Ambassade de France au Royaume-Uni, 2025).

En efecte, Macron ja va avisar que Europa és “mortal”, per tant, ressalta la necessitat d’actuar de manera ràpida i decidida. El president francès demana un canvi de model econòmic per a no quedar enrere a la carrera pel lideratge global que han desenvolupat els Estats Units i la Xina. Però Europa, el que realment necessita, des de la perspectiva del president, és un relat compartit que sigui capaç d’aglutinar als europeus al voltant dels valors democràtics, humanistes i liberals que caracteritzen la Unió (Política Exterior, 2024).

La visió d’Emmanuel Macron d’una Europa amb “autonomia estratègica” respecte als Estats Units (Raine et al., 2022), que abans es veia com una idea llunyana, ha guanyat força arran de la invasió russa d’Ucraïna. Macron ha reforçat la idea d’un “pilar europeu” dins de l’OTAN i ha assumit un paper de lideratge davant la manca d’altres figures fortes a Europa (Corbet, 2025). El president francès, que abans semblava a punt de desaparèixer dins de l’escenari internacional, és ara als titulars diaris. Macron ha reunit ràpidament els líders europeus a París per a parlar sobre el futur d’Ucraïna després de les amenaces realitzades per Trump, s’ha personat a Washington i més tard a Londres, i, en general, es podria dir que s’ha convertit en el punt central de l’esforç d’Europa per mantenir-se dempeus (Corbet, 2025).

També ha organitzat reunions, ha mantingut comunicacions constants amb figures clau com Zelensky i Stramer, i ha impulsat iniciatives militars, com la proposta de desplegar tropes europees a Ucraïna i compartir la protecció de l’arsenal nuclear francès. Tot i això, ha rebut crítiques, com les de la primera ministra italiana Giorgia Meloni, però també és cert que molts reconeixen que el president francès tenia raó des del començament i el paper que ha adoptat és especialment valorat en altres països com Txèquia (Corbet, 2025).

La resposta de França es podria considerar que va ser més forta que l’Alemanya, però més confusa, ja que Macron va demanar inicialment als estats membres de la Unió Europea que realitzaria el seu propi diàleg amb Rússia, aparentment com una alternativa a donar suport a la resposta de l’OTAN liderada pels Estats Units (Lawrence, 2022).

Al parlar de la política exterior francesa es podria introduir el concepte de “Zeitenwende à la française”, comparant-ho amb el de Scholz a Alemanya (Weber, 2024; Zerka, 2022). En el cas de França no hi ha hagut una ruptura i un canvi de la política exterior, sinó que

ha sigut un procés gradual d'adaptació geopolítica arran de la guerra a Ucraïna. Tot i que hi ha hagut certs canvis, hi ha una continuïtat en les prioritats estratègiques a llarg termini de la política exterior francesa (Weber, 2024).

Entre els elements de canvi, França ha canviat la seva posició sobre l'ampliació de la UE i l'OTAN (Scicluna i Auer, 2023), abans de la guerra era escèptica amb l'ampliació, especialment als Balcans, però ara veu la integració d'Ucraïna com geoestratègicament necessària, i l'OTAN com una eina útil per garantir la seguretat europea (Weber, 2024; Raine et al., 2022). Tot i que els processos d'adhesió són llargs i complexos, França ja no és un fre sinó un motor d'aquesta transformació (The Economist, 2023; De Weck, 2023).

Altrament, ha llançat la Comunitat Política Europea (CPE) per promoure la cooperació política fora del marc estrictament comunitari (Weber, 2024) i tractar qüestions comunes com l'energia i la seguretat (Cohen, 2022). Un nou fòrum que aplega 44 països, inclòs Ucraïna, Moldàvia, el Regne Unit i altres estats europeus no membres de la UE. Macron vol evitar que Europa sigui només espectadora dels grans esdeveniments mundials, especialment arran de la guerra a Ucraïna i la consegüent crisi energètica. França proposa donar més poders a la Comissió Europea, similar als que va tenir durant la pandèmia, per fer compres conjunts de gas (Cohen, 2022). Tot i que el seu resultat final i la seva viabilitat encara són incertes.

Així doncs, la política exterior francès després de l'inici de la guerra és una combinació de canvi tàctic i continuïtat estratègica (Weber, 2024), en el sentit de continuar treballant per aconseguir una Europea autònoma estratègicament (Raine et al., 2022), i convertir la UE en una potència global sobirana i autònoma. El canvi es veu més en les accions i posicionaments concrets, com són l'ampliació o la postura respecte a l'OTAN, mentre que els objectius estructurals de fons no s'han modificat (Weber, 2024).

5.2. Política exterior alemanya

El canceller alemany Olaf Scholz, conegut pel seu estil prudent i silenciós, va rebre crítiques durant l'inici de l'ocupació russa a causa del retard en la seva reacció, fet que va reflectir la manca de preparació del seu govern i les divisions internes sobre la política exterior (Lough, 2022), és important recordar que el govern alemany era un govern de coalició semàfor que ha portat a la convocatòria d'eleccions anticipades el 23 de febrer del 2025 (Maddox, 2024; Ferrero-Turrión, 2025).

De fet, és important destacar que Alemanya tenia una gran aliança en termes energètics amb Rússia (Raine et al., 2022). Per aquest motiu, inicialment va defensar el gasoducte *Nord Stream 2* com un projecte privat, tot i les crítiques i la seva connexió amb *Gazprom*, empresa estatal russa (Lough, 2022). Tot i això, finalment es decideix realitzar una desconnexió ràpida del gas i petroli russos, tot i l'alt cost econòmic (Meister, 2024).

En efecte, en un inici el canceller alemany va adoptar una posició similar a la d'Angela Merkel el 2014, que es basava a fer advertiments clars a Rússia mentre mantenia la via del diàleg. Tot i això, el discurs alemany sobre Rússia evoluciona, ja que reconeix el perill que representa el govern rus (Lough, 2022). Finalment, poc després de l'inici de la invasió, el canceller alemany va pronunciar un discurs el febrer del 2022 per anunciar la resposta del seu govern a aquest atac. Scholz va afirmar que la invasió russa va constituir un punt d'inflexió (*Zeitenwende*) en la història europea, i va reconèixer el fracàs de les polítiques tradicionals cap a Rússia – com *l'Ostpolitik* i el *Wandel durch Handel* –, basades en la idea que els llaços econòmics garantirien estabilitat (Muttreja i Blumenau, 2022; Wurthmann i Wegner, 2024).

Així doncs, es marca una nova direcció cap on es desenvoluparà la política exterior i de seguretat alemanya, que suposa tant una ruptura amb certs pilars tradicionals com una reafirmació d'altres (Blumenau, 2022). Per una banda, entre els principals pilars tradicionals reafirmats es troba un major compromís amb el multilateralisme, el dret internacional i la cooperació internacional, com també amb la integració europea i amb la UE i l'OTAN (Muttreja i Blumenau, 2022). També reafirma el principi de “*never alone*”, basat en accions conjuntes amb aliats, el rebuig a l'ús de la força com a eina política (Tkocz i Holger, 2025), i una continuïtat amb el conegut com a “*Westbindung*”, que es tracta d'una vinculació ferma amb occident (Blumenau, 2022).

Per altra banda, els principals pilars que es transformaran es basen en el trencament i el desenvolupament d'una nova relació política cap a Rússia (Muttreja i Blumenau, 2022), tot i que no va quedar ben definida quina seria la nova aproximació cap al país atacant. I un trencament amb la política exterior pacifista, característica de l'alemanya de la postguerra. S'estableix la creació d'un fons especial de 100.000 milions d'euros per modernitzar les forces armades (Muttreja i Blumenau, 2022). Així mateix, Alemanya trenca amb la tradició de no enviar armes a zones de conflicte (Raine et al., 2022; Blumenau, 2022; Handl, et al., 2023) i reconeix la importància de la força militar per protegir la llibertat a Europa.

Pel que fa a l'àmbit de la defensa i el rearmament, també és important destacar que a partir d'aquest discurs es reconeix que la *Bundeswehr* (exèrcit alemany) estava infrafinançat i era ineficaç, es prioritza la modernització militar i la interoperabilitat amb l'OTAN i el rearmament passa a ser vist com un mitjà per a la defensa de l'estatu quo, no per a revisar-lo (Blumenau, 2022). D'altra banda, es redefineix la política exterior no militar, de fet, la diplomàcia i la cooperació internacional es mantenen com a punts clau de la política exterior del país. Hi ha un reconeixement de la capacitat militar com a necessària per a la seguretat però sense rebutjar l'ús de la diplomàcia, com va estipular Scholz "tanta diplomàcia com sigui possible, sense ser ingenus, això és el que continuarem lluitant" (Scholz, 2022). I, també es busca establir un equilibri entre força militar i valors civils (Blumenau, 2022).

En efecte, des de l'inici de la invasió russa d'Ucraïna, Alemanya s'ha convertit en el segon major suport militar d'Ucraïna, després dels Estats Units, posició que en un inici ocupaven països com el Regne Unit o Polònia. A més, d'acollir més d'1,1 milions de refugiats ucraïnesos, més que qualsevol altre país europeu (Meister, 2024). Pel que fa a la integració d'Ucraïna a la UE i l'OTAN, Alemanya dona suport a la integració a la UE, però sense adoptar una posició de lideratge, com sembla que sí que ho ha fet França. Com també insisteix a realitzar reformes internes de la UE paral·leles a l'ampliació, com per exemple en l'àmbit dels pressupostos o de les votacions (Meister, 2024).

Un altre punt important és l'autonomia estratègica, la qual ha sigut un dels punts clau del discurs de Macron. En el cas d'Alemanya no recolza plenament aquesta visió francesa d'autonomia estratègica, però sí que reconeixen que Europa ha de reforçar el seu paper dins l'OTAN, com també argumenten que l'objectiu és mantenir els Estats Units compromesos a Europa, no independitzar-se (Meister, 2024).

Finalment, tot i que la diplomàcia alemanya arribes tard, ja que en un inici va actuar amb prudència per evitar una escalada amb Rússia (Meister, 2024) i tenia una visió associada a l'antimilitarisme i la política exterior de potència civil (Tkocz i Holger, 2025), Scholz pot jugar un paper clau parlant clarament amb Putin, aprofitant la relació històrica entre Alemanya i Rússia per evitar una escalada del conflicte (Lough, 2022), com també aprofitant les seves capacitats econòmiques i militars. De fet, després de la massacre de Bucha, el canceller alemany apel·la a la responsabilitat d'actuar contra règims opressors (Tkocz i Holger, 2025).

5.3. Lideratge francès i alemany dins de la Unió Europea

Realment podem parlar sobre un lideratge francès i/o alemany dins de la Unió Europea envers la crisi d'Ucraïna iniciada el 24 de febrer del 2022? Després d'una anàlisi de la política exterior d'ambdós països trobem que tots dos han actuat com a actors clau dins de la Unió Europea, però amb estratègies diferenciades que apunten a formes de lideratge diferents, segons la tipologia establerta al marc teòric. És important tenir en compte la importància històrica tant d'Alemanya com de França, sent dos dels majors estats de la UE, i com les seves accions afecten de manera inevitable a la Unió. De fet, les accions d'ambdós han mostrat en diverses vegades la seva capacitat de lideratge en moltes polítiques de la UE (Ribeiro et al., 2024).

Tots dos es poden descriure com a potències regionals, ja que són capaços d'oposar-se a qualsevol coalició d'altres estats de la regió, a més de ser molt influents en els afers regionals i, fins i tot, es podrien arribar a considerar grans potències en l'àmbit internacional, tenint en compte el pes econòmic alemany i sent França una potència nuclear (Ribeiro et al., 2024).

Dit això, en el cas de França, sota el lideratge d'Emmanuel Macron, es podria dir que després d'un primer període més cautelós i sense estar al capdavant de la resposta militar a Ucraïna, fet que va portar a que es qüestionés la seva sinceritat i fiabilitat per alguns dels estats membres aliats (Raine et al., 2022) i que podria haver minvat la seva legitimitat com a líder, va adoptar un rol actiu i vocal, que podria coincidir més en la necessitat de centrar-se en la política exterior per no fixar-se tant en la domèstica.

Per una banda, va apostar per la promoció d'un relat europeu comú, Macron ha insistit en la necessitat de reforçar una identitat europea basada en valors democràtics i humanistes – coincidint amb els *soft resources* -- (Corbet, 2025). Això encaixa clarament amb el lideratge ideacional, ja que França ha intentat modificar les preferències col·lectives i construir un marc narratiu per interpretar la crisi.

Altrament, ha impulsat la creació de la Comunitat Política Europea i ha donat suport a l'ampliació de la UE i l'OTAN, fet que representa una adaptació estratègica, però mantenint els objectius estructurals de fons, com l'autonomia estratègica europea. Això pot ser interpretat com un lideratge direccional, projectant un model europeu proactiu en seguretat i sobirania.

Continuant amb el fil de l'“autonomia estratègica”, França juga també amb el lideratge transformacional, proposant canvis estructurals en l'ordre europeu, tant en la seva arquitectura de seguretat com en la seva capacitat política (*soft purposes*). A la fi, França busca consolidar la seva influència dins la UE i reafirmar el seu lideratge europeu a través de l'adaptació a la nova realitat geopolítica (Weber, 2024).

En resum, França ha exercit un lideratge mixt, predominantment ideacional i direccional, amb intencions transformacionals a llarg termini. El seu estil és actiu, però de vegades percebut com a unilateral o ambigu. És importat ressaltar que França per si sola no pot dictar les eleccions del club dels 27 membres (The Economist, 2023), però esdevé una guia per a arribar a direccions concretes.

En el cas d'Alemanya, ha evolucionat d'un posicionament inicialment cautelós cap a una postura més compromesa i estructurada. Scholz ha intentat trobar un equilibri entre proporcionar un suport mínim a l'esforç militar d'Ucraïna, continuant amb la seva neutralitat militar històrica, i proporcionar una àmplia gamma de suport econòmic i humanitari tant a escala bilateral com a través de la UE (Lough, 2023). De fet, el canceller alemany continua evitant dir que Ucraïna ha de guanyar la guerra.

El discurs de Zeitenwende marca un punt d'inflexió en la política exterior del país, especialment pel que fa a la renúncia al pacifisme postbèl·lic, i al desenvolupament de majors capacitats militars (*soft purpose*). Això s'alinea amb el lideratge estructural, basat en la mobilització de recursos materials (econòmics i militars). Tot i que la despesa estigui augmentat, moltes vegades és més fàcil canviar la despesa que modificar les conviccions culturals establertes a la post-Segona Guerra Mundial (Maddox, 2024), per aquesta raó a Alemanya li pot costar més establir-se com un líder estratègic en l'àmbit de defensa.

La seva tasca dins la UE, més orientada a aconseguir consensos i insistir en reformes institucionals paral·leles a l'ampliació, representa una forma clara de lideratge instrumental, vinculat a la mediació i la construcció de compromisos.

A diferència de França, Alemanya no ha pretès liderar un nou relat europeu, sinó gestionar el canvi de manera gradual, de fet, no queda clara quina és la visió europea futura del canceller alemany, la qual cosa correspon a un lideratge transaccional, amb un enfocament pragmàtic i gestionat dins del marc existent. En efecte, Scholz no va oferir una visió clara per al futur d'Europa en el seu discurs. El repte principal, per tant, recau

en si Alemanya està disposada a assumir un rol de lideratge més actiu a Europa i al món (Blumenau, 2022).

De manera resumida, Alemanya ha exercit un lideratge predominantment estructural i instrumental. Però, tot i això, és important ressaltar la reticència històrica (Muttreja i Blumenau, 2022) que ha tingut Alemanya al lideratge, per tant, tot i que es podria dir que sí que ha exercit un cert lideratge, a llarg termini, l'impacte de *Zeitenwende* dependrà de si Alemanya és capaç de superar dita reticència.

En darrer lloc, ocupar una posició formal no implica necessàriament exercir lideratge, ja que aquest només es consolida quan es gaudeix d'un cert nivell de legitimitat i es generen expectatives al respecte (Aggestam i Johansson, 2017). En aquest sentit, tant Alemanya com França disposen d'una legitimitat considerable dins de la Unió Europea, derivada del seu pes polític, econòmic i institucional, fet que fa que la resta d'estats membres esperin que assumeixin un cert rol de lideratge.

Aspecte	França	Alemanya
Estil inicial de resposta	Cautelosa, poc clara; va generar dubtes sobre la seva fiabilitat (Macron)	També cautelosa, buscant equilibri entre suport militar i ajuda econòmica/humanitària
Evolució del lideratge	Actiu, i amb un enfocament dirigit al lideratge europeu en certs temes, com la demanda d'una major "autonomia estratègica"	Més estructurat, però gradual i marcat pel discurs <i>Zeitenwende</i>
Tipus de lideratge predominant	Ideacional (relat europeu i valors democràtics), Direccional (projecte europeu actiu), Transformacional (reformes estructurals)	Estructural (ús de recursos materials i institucionals), Instrumental (mediació i construcció de consensos), Transaccional (pragmàtic i gradual)
Objectius clau	Impulsar la identitat i autonomia estratègica europea; liderar narrativa i reforma	Reforçar capacitats militars, mantenir estabilitat i reformar institucionalment la UE
Iniciatives destacades	Creació de la Comunitat Política Europea; suport a l'ampliació UE; creació d'un "pilar europeu" dins l'OTAN	Increment de la despesa militar; canvi en la seva posició respecte Rússia, reforç del multilateralisme i compromís amb occident
Percepció dins la UE	Potent, però amb imatge sovint unilateral o ambigua	Actiu però ambigu pel que fa a la situació econòmica i la inestabilitat política interna

Limitacions o reptes	No pot imposar decisions sola; legitimitat qüestionada en alguns moments	Reticència històrica al lideratge; manca d'una visió clara del futur europeu
Legitimitat percebuda	Alta, per pes institucional i ambició estratègica, com també pel seu paper en el procés d'integració europea	Alta, pel pes econòmic sobretot i també pel seu paper en el procés d'integració europea, però limitada per la tradició postbel·lica i enfocament cautelós
Posició geopolítica	Potència regional amb vocació de gran potència (nuclear, narrativa)	Potència econòmica de pes global, però amb cautela en política exterior
Conclusió general	Lideratge mixt (ideacional-direccional) amb ambicions transformacionals	Lideratge estructural-instrumental, amb orientació pragmàtica i limitada per factors interns

Taula 1: taula resum de la política exterior i el tipus de lideratge d'Alemanya i França.

6. Discussió i Conclusions

La Unió Europea ha afrontat una nova crisi sense precedents amb la invasió russa d'Ucraïna, succés que ha alterat profundament l'ordre de seguretat sorgit de la Guerra Freda, ha qüestionat els valors liberals fundacionals de la UE i ha representat un test moral i polític per la Unió (Börzel, 2023; Claudín, 2024).

Tot i la unitat de la resposta, persisteixen divergències entre els estats membres, no totes han sigut les mateixes i hi ha hagut també diferències en el si del motor de la Unió: el tàndem francoalemany, compost pels dos estats més grans de la UE i que tenen un pes econòmic, institucional i polític molt superior a la resta. El seu bilateralisme integrat – xarxa d'enllaços polítics, diplomàtics i administratius – els ha dotat d'una capacitat per exercir un lideratge conjunt (Schramm i Krotz, 2024; Krotz i Schild, 2012), tot i que en aquest cas ha sigut diferenciat.

És important ressaltar que el lideratge no és un atribut fix, sinó un rol social que es basa en la interacció amb els seguidors i en la legitimitat percebuda (Aggestam i Hyde-Price, 2020). De fet, cap tipus de lideratge actua sol, els lideratges més efectius són aquells que combinen diversos estils (Young, 1991), com ha quedat reflectit tant en el cas de França com en el d'Alemanya, on ambdós han exercit diversos tipus de lideratge.

En el cas francès, ha optat per un lideratge ideacional, creant un relat europeu basat en valors democràcia, autonomia estratègica i sobirania europea; i també ha exercit un lideratge direccional, proposant-se com un model a seguir (CPE). A més, Macron ha

promogut canvis estructurals a llarg termini en la UE, mostrant trets d'un lideratge transformacional. I pel que fa a la seva política exterior, ha desenvolupat una continuïtat estratègica, és a dir, no hi ha hagut una ruptura, sinó una adaptació tàctica a la nova realitat geopolítica.

En el cas alemany, ha adoptat un lideratge estructural, especialment a través de la defensa i el suport a Ucraïna; però també ha exercit un lideratge instrumental. A més, Scholz ha apostat per un lideratge transaccional, basat en una reforma gradual dins de l'ordre establert. En efecte, el discurs de *Zeitenwende* marca un punt d'inflexió, però encara cal veure si es traduirà en un lideratge actiu i sostingut.

Per tant, tant França com Alemanya han exercit un lideratge diferenciat, amb estratègies complementàries. Tots dos països han mantingut un paper central, sobretot després d'un començament més cautelós i qüestionat per altres estats membres, encara que amb estils i velocitats diferents. Tot i això, cap dels dos ha estat capaç de liderar plenament en solitari; la UE continua necessitant una cooperació franco-alemanya per afrontar crisis com la d'Ucraïna.

En efecte, podem establir que la hipòtesi inicialment plantejada on s'estipulava que el tàndem francoalemany ha exercit un cert lideratge, tot i que diferenciat, queda confirmada amb una anàlisi qualitativa de les seves actuacions davant la crisi d'Ucraïna.

Tot i això, també és important destacar la possibilitat que altres actors, com per exemple Polònia, pugui assumir un paper més important, fins i tot de lideratge si França i Alemanya no compleixen les expectatives. Ja que la legitimitat del lideratge no només es causada pel poder formal, sinó per la credibilitat, coherència i capacitat d'aglutinar consensos. Polònia ara pot sentir-se reivindicada per la seva desconfiança de llarga durada cap a Rússia, així com per la seva insistència en el paper crucial dels EUA per a la seguretat europea (Zerka, 2022).

Tanmateix, l'anàlisi també ha comportat una sèrie de dificultats o limitacions. En primer lloc, el que hem fet ha sigut una anàlisi del lideratge de dos països en una crisi que encara no ha acabat, per tant, els resultats corresponen a l'anàlisi de la política exterior d'un període concret, però s'haurà de veure si amb l'arribada al poder del nou canceller alemany, amb l'arribada al poder de Trump als Estats Units, o l'evolució del conflicte, pot canviar el rol adoptat per ambdós països davant d'aquest conflicte que encara no ha acabat. I, en segon lloc, és important tenir en compte en tot moment que França i

Alemanya tenen estructures polítiques, econòmiques i interessos internacionals i geopolítics diferents, fet que s'ha de tenir en compte a l'hora de desenvolupar l'anàlisi.

7. Bibliografia

Aggestam, Lisbeth; Hyde-Price, Adrian (2020). "Learning to Lead? Germany and the Leadership Paradox in EU Foreign Policy", *German Politics*, vol. 29, núm.1, pàg. 8-24.

Aggestam, Lisbeth; Johansson, Markus (2017). "The Leadership Paradox in EU Foreign Policy", *Journal of Common Market Studies*, vol. 55, núm. 6, pàg. 1203-1220.

Ambassade de France au Royaume-Uni. (2025). *Three years of war in Ukraine: France's constant and unwavering support*. <https://uk.ambafrance.org/Three-years-of-war-in-Ukraine-France-s-constant-and-unwavering-support>

Bartenstein, Aline; Wessels, Wolfgang (2024). "German Claims for Leadership: From a Federalist to a Geopolitical Leadership Master Narrative", *German Politics*, pàg. 2-22.

Batta, Anna (2022). The Role of Germany and France in the Negotiations of the Donbass Conflict in Eastern Ukraine. *Wild Blue Yonder. Online Journal. The Role of Germany and France in the Negotiations of the Donbass Conflict in Eastern Ukraine > Air University (AU) > Wild Blue Yonder*

Becker, Peter (2023). "Germany as the European Union's status quo power? Continuity and change in the shadow of the COVID-19 pandemic", *Journal of European Public Policy*, vol.30, núm.8, pàg.1473-1493.

Blumenau, Bernhard (2022). "Breaking with convention? Zeitenwende and the traditional pillars of German foreign policy", *International Affairs*, vol. 98, pàg. 1895-1913.

Bora, Salih; Lequesne, Christian (2023). "French presidents and the discursive use of European Sovereignty: more than a metaphor", *Journal of European Integration*, vol. 45, núm. 6, pàg. 927-944.

Bora, Salih; Lequesne, Christian (2023). "French presidents and the discursive use of European Sovereignty: more than a metaphor", *Journal of European Integration*, vol. 45, núm. 6, pàg. 927-944.

Börzel, Tanja A. (2023). "European Integration and the War in Ukraine: Just Another Crisis?", *Journal of Common Market Studies*, vol.61, pàg.14-30.

Bosse, Giselle (2024). "The EU's Response to the Russian Invasion of Ukraine: Invoking NORMS AND Values in Times of Fundamental Rupture", *Journal of Common Market Studies*, vol.62, núm.5, pàg. 1222-1238.

Bulmer, Simon (2018). “Germany and the European Union: Post-Brexit Hegemon?”, *Insight Turkey*, vol. 20, núm. 3, pàg. 11-28.

Burguete, Víctor (2024). “¿Por qué ha aumentado la retórica belicista en Europa?”. CIDOB. *¿Por qué ha aumentado la retórica belicista en Europa?*

Burguete, Víctor (2024). “¿Por qué ha aumentado la retórica belicista en Europa?”. CIDOB. *¿Por qué ha aumentado la retórica belicista en Europa?*

Claudín, Carmen (2024). “Ukraine puts us to the test”. CIDOB. Ukraine puts us to the test.

Cohen, R. (2022). Macron urges creation of ‘European political community’ beyond EU. *The New York Times*.
<https://www.nytimes.com/2022/10/06/world/europe/macron-european-political-community.html>

Cole, Alistair (2008). “Franco-German Relations: From Active to Reactive Cooperation”. A: Hayward, Jack [ed.]. *Leaderless Europe*. Oxford: Oxford Academic, pàg. 147-166.

Colomina, Carme (2022). “L’efecte Putin: com la Guerra d’Ucraïna reforça l’Europa geopolítica”. CIDOB. *El efecto Putin: cómo la guerra de Ucrania refuerza la Europa geopolítica*

Colomina, Carme (2022). “L’efecte Putin: com la Guerra d’Ucraïna reforça l’Europa geopolítica”. CIDOB. *El efecto Putin: cómo la guerra de Ucrania refuerza la Europa geopolítica*

Corbet, S. (2025). Macron consultará con aliados la idea de usar la disuasión nuclear de Francia para proteger a Europa. *Associated Press*.
<https://www.newstimes.com/news/world/article/macron-consultar-con-aliados-la-idea-de-usar-la-20204917.php>

Costa, Oriol; Barbé, Esther (2023). “A moving target. EU actorness and the Russian invasion of Ukraine”, *Journal of European Integration*, vol. 45, núm. 3, pàg. 431-446.

De Weck, Joseph (2023). Why Macron is now embracing EU and NATO enlargement. *Internationale Politik Quarterly*. *Why Macron Is Now Embracing EU and NATO Enlargement | Internationale Politik Quarterly*

Drake, Helen (2005). “Perspective on French relations with the European Union”. A: Drake, Helen [ed.]. *French Relations with the European Union*. Londres, Nova York: Routledge Taylor and Francis Group, pàg. 13-39.

Ferrero-Turrión, Ruth (2025). Alemania desorientada en el laberinto de Europa. *Política Exterior*. *Alemania desorientada en el laberinto de Europa | Política Exterior*

Ghilès, Francis (2022). “Europe should avoid two traps as it confronts war in Ukraine”. *CIDOB. Europe should avoid two traps as it confronts war in Ukraine*

Ghilès, Francis (2023). “Redrawn security map of Europe punts Germany centre stage”. *CIDOB. Redrawn security map of Europe puts Germany centre stage*

Handl, Vladimír; Nigrin, Tomás; Mejstřík, Martin (2023). “Turnabout or continuity? The German *Zeitenwende* and the reaction of the V4 countries to it”, *Journal of European Integration*, vol. 45, núm. 3, pàg. 503-519.

Härtel, André (2023). “Eu Actorness in the Conflict in Ukraine: Between “Comprehensive” Ambitions and the Contradictory Realities of an Enlarged “Technical Role”, *Formerly Global Review of Ethnopolitics*, vol.22, núm. 3, pàg. 271-289.

Krotz, Ulrich; Schild, Joachim (2012). “Introduction: France and Germany in Europe”. A: Krotz, Ulrich; Schild, Joachim [ed.]. *Shaping Europe: France, Germany and Embedded Bilateralism from the Elysée Treaty to Twenty-First Century Politics*. Oxford: Oxford Academic, p.1-18.

Krotz, Ulrich; Schild, Joachim (2012). “Introduction: France and Germany in Europe”. A: Krotz, Ulrich; Schild, Joachim [ed.]. *Shaping Europe: France, Germany and Embedded Bilateralism from the Elysée Treaty to Twenty-First Century Politics*. Oxford: Oxford Academic, pàg. 1-18.

Lawrence, David (2022). Ukraine response reveals Europe’s security is changing. *Chatam House. Ukraine response reveals Europe’s security is changing | Chatham House – International Affairs Think Tank*

Lloveras Soler, Josep María (2024). “La nueva ampliación de la Unión Europea y sus dificultades”. CIDOB. La nueva ampliación de la Unión Europea y sus dificultades

Lough, John (2022). Limited expectations as Scholz heads to Kyiv and Moscow. *Chatam House. Limited expectations as Scholz heads to Kyiv and Moscow | Chatham House – International Affairs Think Tank*

Macron, Emmanuel. (2017, 20 d’octubre). Iniciativa per a Europa: discurs del President de la República. *Embajada de Francia en España*. <https://es.ambafrance.org/Iniciativa-para-Europa-discurso-del-Presidente-de-la-Republica>

Maddox, B. (Presentadora). (2024). *Independent Thinking: Can Germany lead in a divided Europe?* [Episodi de podcast]. Chatham House. <https://www.chathamhouse.org/2024/03/independent-thinking-can-germany-lead-divided-europe>

Meister, Stefan (2024). Germany and Russia's War of Aggression against Ukraine: The Third Year. *DGAP External Publications. Germany and Russia's War of Aggression against Ukraine: The Third Year | DGAP*

Ministerio para Europa y de Asuntos Exteriores. (2025). *Naciones Unidas - Ucrania – La Asamblea General de las Naciones Unidas adopta dos resoluciones con motivo del tercer año de la guerra lanzada por Rusia en Ucrania*. <<https://www.diplomatie.gouv.fr/es/fichas-de-paises/ucrania/eventos/article/naciones-unidas-ucrania-la-asamblea-general-de-las-naciones-unidas-adopta-dos>>

Morillas, Pol (2022). "War and Peace in the 21st Century. A new era of Geopolitics in Europe: How can the EU secure a new peace in Ukraine?". *CIDOB. War and Peace in the 21st Century. A New Era of Geopolitics in Europe: How Can the EU Secure a New Peace in Ukraine?*

Müller, Henriette; Van Esch, Femake A.W.J (2020). "The contested nature of Political leadership in the European Union: conceptual and methodological cross-fertilisation", *West European Politics*, vol.43, núm.5, pàg.1051-1071.

Muttreja, Isabel; Blumenau, Bernhard (2022). How Russia's invasion changed German foreign policy. *Chatam House. How Russia's invasion changed German foreign policy | Chatham House – International Affairs Think Tank*

Nicoli, Francesco; van der Duin, David; Beetsma, Roel; Bremer, Björn; Burgoon, Brian; Kuhn, Theresa; J.Meijers, Maurits; de Ruijter, Anniek (2024). "Closer during crises? European identity during the COVID-19 pandemic and the Russian invasion of Ukraine", *Journal of European Public Policy*, vol.31, núm.10, pàg. 3067-3092.

Paterson, William E. (2008). "Did France and Germany Lead Europe? A Retrospective". A: Hayward, Jack [ed.]. *Leaderless Europe*. Oxford: Oxford Academic, pàg. 89-110.

Paterson, William E. (2011). "The Reluctant Hegemon? Germany Moves Centre Stage in the European Union", *Journal of Common Market Studies*, vol. 49, pàg. 57-75.

Política Exterior. (2024). *Un año difícil para el liderazgo europeo*. <https://www.politicaexterior.com/articulo-completo/un-ano-dificil-para-el-liderazgo-europeo-344535/>

Raine, Sarah; Momtaz, Rym; Gould-Davies, Nigel (2022). *France and Germany's responses to Russia's war in Ukraine*. International Institute for Strategic Studies. <https://www.iiss.org/events/2022/11/france-and-germanys-responses-to-russias-war-in-ukraine/>

Raine, Sarah; Momtza, Rym; Gould-Davies, Nigel (2022, 7 novembre). *France's and Germany's responses to Russia's war in Ukraine*. IISS: Facts, Analysis, Influence, United Kingdom. France's and Germany's responses to Russia's war in Ukraine

Ribeiro, Ines M.; Rosa, José; Xavier, Ana Isabel (2024). "Franco-German leadership in the context of EU defence policy: From Brexit to the strategic compass", *Journal of Contemporary European Studies*, pàg. 1-18.

Sánchez, Héctor; Bargués, Pol (2023). "The Russian invasion of Ukraine and the day after the war: a view from southern Europe". *CIDOB*. The Russian invasion of Ukraine and the day after the war: a view from southern Europe

Schild, Joachim (2020). "The myth of German hegemony in the euro area revisited", *West European Politics*, vol. 43, núm. 5, pàg. 1072-1094.

Schoeller, Magnus G. (2020). "Tracing leadership: the ECB's « whatever it takes and Germany in the Ukraine crisis", *West European Politics*, vol. 43, núm. 5, pàg. 1095-1116.

Scholz, O. (2022). *Policy statement by Olaf Scholz, Chancellor of the Federal Republic of Germany and Member of the German Bundestag, 27 February 2022 in Berlin*. German Federal Government. <https://www.bundesregierung.de/breg-en/service/policy-statement-by-olaf-scholz-chancellor-of-the-federal-republic-of-germany-and-member-of-the-german-bundestag-27-february-2022-in-berlin-2008378>

Scholz, O. (2022). Policy statement by Olaf Scholz, Chancellor of the Federal Republic of Germany and Member of the German Bundestag, 27 February 2022 in Berlin. German Federal Government. <https://www.bundesregierung.de/breg-en/service/policy-statement-by-olaf-scholz-chancellor-of-the-federal-republic-of-germany-and-member-of-the-german-bundestag-27-february-2022-in-berlin-2008378>

Schramm, Lucas; Krotz, Ulrich (2024). "Leadership in European crisis politics: France, Germany, and the difficult quest for regional stabilization and integration", *Journal of European Public Policy*, vol. 31, núm.5, pàg.1153-1178.

Scicluna, Nicole; Auer, Stefan (2023). The EU must face up to its rule of law crisis. *Chatam House*. *The EU must face up to its rule of law crisis* | Chatham House – International Affairs Think Tank

The Economist. (2023). *France's foreign-policy revolution*. <https://www.economist.com/europe/2023/07/20/frances-foreign-policy-revolution>

Tkocz, Maximilian; Holger, Stritzel (2025). "Articulating Change and Responsibility: Identity, Memory and the Use of Historical Narratives in German

Parliamentary Debates on Russia's Invasion of Ukraine", *German Politics*, vol.34, pàg.183-206.

Tömmel, Ingeborg; Verdun, Amy (2017). "Political leadership in the European Union: an introduction", *Journal of European Integration*, vol. 39, núm. 2, pàg. 103-112.

Treacher, Adrian (2002). "Franco-German relations and European Integration: peeling off the labels", *British Journal of Politics and International Relations*, vol.4, núm.3, pàg.510-518.

Treacher, Adrian (2002). "Franco-German relations and European integration: peeling off the labels", *British Journal of Politics and International Relations*, vol. 4, núm. 3, pàg. 510-518.

Weber, Gesine (2024). "Zeitenwende à la française: Continuity and change in French foreign policy after Russia's invasion of Ukraine", *The British Journal of Politics and International Relations*, pàg. 1-23.

Wurthmann, L.Constantin ; Wegner, Sarah (2024). "On the Association of Attitudes Towards NATO and Weapon Deliveries for Ukraine with Vote Intentions in Germany", *German Politics*, pàg. 2-24.

Wurzel, R., and J. Connelly. (2011) *The European Union as a Leader in International Climate Change Politics*. New York: Contemporary European Studies.

Young, Oran R. (1991). "Political Leadership and Regime Formation: On the Development of Institutions in International Society", *International Organization*, vol.45, núm.3, pàg. 281-308.

Zerka, Pawel (2022). The case for defence: How Russia's war on Ukraine has proved France right. *European Council on Foreign Relations. The case for defence: How Russia's war on Ukraine has proved France right | ECFR*